

GLU360 1 Pedagogikk og elevkunnskap 4, bacheloroppgave

Kandidat 43

Oppgaver	Oppgavetype	Vurdering	Status
i Informasjon	Dokument	Automatisk poengsum	Lever
1 Opplasting av bacheloroppgave	Filopplasting	Manuell poengsum	Lever
2 Opplasting av samtykkeskjema	Filopplasting	Manuell poengsum	Ikke levert

GLU360 1 Pedagogikk og elevkunnskap 4, bacheloroppgave

Emnekode	GLU360	PDF opprettet	16.08.2016 13:04
Vurderingsform	GLU360	Opprettet av	Hilde Lyster
Starttidspunkt:	11.05.2016 08:45	Antall sider	39
Sluttidspunkt:	30.05.2016 13:45	Oppgaver inkludert	Ja
Sensurfrist	201606200000	Skriv ut automatisk rettede	Ja

Seksjon 1

Informasjon

Eksamensinformasjon:

[Eksamensinformasjon for innlevering](#)

Forside:

[Framsidedmal Bachelor-mal med Nord logo](#)

Samtykkeskjema:

[Samtykke til Nord universitets' bruk av prosjekt, kandidat bachelor og masteroppgaver](#)

Opplasting av bacheloroppgave

Opplasting bacheloroppgave

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Filopplasting

Filnavn	5225992_cand-5993239_5224938
Filtype	pdf
Filstørrelse	505.624 KB
Opplastingstid	30.05.2016 11:17:22

Neste side
Besvarelse
vedlagt

BACHELOROPPGAVE

Emnekode: GLU360

Navn: Therese Rein

Forebygging av mobbing – det
kontinuerlige arbeidet
Preventing bullying – the continuous
efforts

Dato: 30.05.2016

Totalt antall sider: 34

www.nord.no

Forord

Temaet mobbing er for tiden sterkt i fokus, både blant det offentlige og det private. Et utvalg av saker er blitt belyst i media og dette har tydeligvis satt sine spor hos mange, noe man kan se både gjennom sosiale medier og artikler. Saken om Odin Olsen Andersgård, som endte sitt eget liv kun 13 år gammel, 19.mars 2014, har nok brent seg fast hos mang et minne, og selv kjente jeg sterkt på dette da jeg tre dager før dette skjedde, ble mamma for første gang til nettopp vår Odin. En gutt på 13 år, det føltes bare helt uvirkelig at noe slikt kunne skje. Og det var etter dette at jeg startet å virkelig tenke over dette med mobbing og elevers skolehverdag. Alle barn har rett til å skulle kunne føle seg trygge og slippe å være redde for å gå på skolen. Og vi, skole og foreldre, plikter å sørge for at dette blir en realitet for barna våre. Selv om denne perioden med bachelorskriving og mange gjøremål på privat basis har vært hektisk, så har jeg lært utrolig mye om et tema jeg finner utrolig interessant, og ikke minst utrolig viktig, både innen skolen og generelt i et barns liv. Denne kunnskapen som bachelorarbeidet har gitt meg tror jeg vil kunne gi meg, som fremtidig lærer, en stor styrke når det kommer til elevenes psykososiale miljø i klasserommet og på skolen.

Jeg ønsker å takke veilederen min Heidi Kristin Holmen for god støtte og hjelp under denne perioden med bachelor, informantene mine for at de kunne stille opp for intervju og sist, men absolutt ikke minst, må jeg takke min kjære samboer, Arnt Espen og vår to år gamle sønn, Odin, som har vært enestående tålmodig når jeg har hatt det på det travleste under disse tre årene med kombinasjon av en hektisk hverdag og skolehverdag.

Malm, mai, 2015

-Therese Rein

Jeg har en drøm

Jeg har en drøm om at alle barn skal føle seg sett,

hørt og tatt på alvor.

Odin sa: "Det hjelper ikke å si ifra, de gjør ikke noe uansett."

Jeg drømmer om at ingen barn noen gang skal engang måtte tenke de ordene.

(Gillerdalen, 2015)

Sammendrag

Mobbing er et tema som alltid vil kunne være aktuelt i en skolesammenheng og det er et tema som er utrolig viktig å sette fokus på. Oppgavens problemstilling er: *På hvilken måte har skoler med høye mobbetall jobbet i kampen mot mobbing?* Oppgaven vil derfor vise til tiltak skoler med tidligere store mobbetall har utrettet for å stoppe og forebygge mobbingen samt vise til betydningen av et godt samarbeid for elevenes trivsel og miljø. Den tar for seg begrepet mobbing og ulike faktorer som har betydning for det psykososiale miljøet og forebyggingen av mobbing i skolen. Hensikten med å undersøke dette var for å belyse disse tiltakene som kan bidra til å forebygge mobbing blant elever på skolen og gi kunnskap til meg som framtidig lærer og forhåpentligvis være til nytte for andre.

For å belyse problemstillingen og innhente data til den har jeg valgt kvalitativ metode og bruk av intervju. Intervjuenes fem informanter er hentet fra to ulike skoler og består av to rektorer, to lærere og en rådgiver. Ved å benytte meg av intervju vil jeg kunne gå dypere inn i temaet ved å hente informasjon fra erfaringer og refleksjoner hos informanter som har kunnskap innen dette feltet. Resultatene av undersøkelsen har blitt drøftet opp mot teoridelen, men som følger av at de funn jeg har fått har en god sammenheng med teorien, så vil ikke drøftingen bære preg av mye for og i mot. Oppgavens avsluttes med en konklusjon knyttet til oppgavens problemstilling.

Innholdsfortegnelse

1.0 Innledning	6
1.1 Begrunnelse for valg av tema.....	6
1.2 Problemstilling.....	7
1.2 Oppgavens oppbygning.....	7
2.0 Teoridel	7
2.1 Hva er mobbing?.....	8
2.1.1 Konsekvenser av mobbing.....	8
2.2 Et godt psykososialt miljø.....	9
2.3 Skole – hjesamarbeid.....	11
2.4 Skolekulturen.....	12
2.5 Kollegasamarbeid i en lærende skole, mot mobbing.....	13
2.6 Relasjonens betydning.....	14
3.0 Metode	15
3.1 Kvalitativ metode	15
3.2 Intervju som metode/Utvalg.....	16
3.3 Etske forhold/Forskningsetiske forhold	17
3.4 Analyse av data.....	17
4.0 Resultat	18
4.1 Om definisjonen mobbing	18
4.2 Styrking av skolemiljøet.....	19
4.3 Kollegamiljø og kollegasamarbeid.....	19
4.4 Redusere mobbing i skolen.....	21
4.5 Relasjoner.....	21
4.6 Hva fungerer bra – hva fungerer mindre bra.....	21
5.0 Drøftingsdel.....	22
5.1 Definisjonen mobbing	22
5.2 Forebyggende tiltak for et godt psykososialt miljø.....	23
5.3 Tiltak for kollegamiljøet.....	24
5.4 Relasjoner lærer – elev og skolekulturens betydning.....	25
5.5 Metodekritikk	27
6.0 Konklusjon.....	28
7.0 Litteraturliste.....	30

7.1 Elektroniske kilder	32
8.0 Vedlegg	34
8.1 Intervjuguide.....	34
8.2 Samtykkeerklæring.....	35

Antall ord: 12 764

*Det er så mangt i livet du ventar deg og vil.
Men meir enn det å vera, er det å høyre til*
Jan-Magnus Bruheim hentet fra NOU 2015:2, *Å høre til*.

1.0 Innledning

Staten blinket, i 2014, ut flere skoler som i mange år har hatt høye mobbetall sett ut fra utdanningsdirektoratets elevundersøkelser, og oppfordret disse til å utrede tiltak for å fremme elevenes psykososiale miljø. Temaet for min bacheloroppgave er derfor mobbing, og jeg har valgt å fokusere på skoler som nettopp har hatt utfordringer med dette og har fått oppfordring fra staten, men som, ved de siste elevundersøkelsene, nå får tilbakemeldinger om et godt miljø.

Opplæringslovens §9a-1 viser til at alle elever har rett på et godt psykososialt miljø og at skolen plikter å aktivt bidra til å fremme dette (Generelle krav, 1998). Et trygt *psykososialt læringsmiljø* kjennetegnes ved at elevene trives på skolen, opplever mestring og føler seg trygge på at skolen tar mobbing, krenking, diskriminering og andre hendelser som måtte påvirke det psykososiale miljøet blant elevene, på alvor. Et godt miljø avhenger av at skolen jobber kontinuerlig og systematisk for å forebygge hendelser som dette (NOU, 2015:2, s. 115).

1.1 Begrunnelse for valg av tema

Jeg har valgt dette temaet på grunn av at det er et viktig og alvorlig tema der hvor skadevirkningen ikke bare er der og da, men også i mange tilfeller i etterkant av hendelsene. Gjennom erfaringer som jeg har gjort meg under disse tre årene som lærerstudent, har jeg undret på om et godt kollegasamarbeid og kollegasamhold smitter over på elevene og om dette vil kunne styrke verdiene og tryggheten på skolen, i tillegg til om skolens kultur har stor innvirkning på mobbingen. Jeg føler at jeg vil kunne ha god nytte av å vite hvilke tiltak som har fungert på tidligere skoler den dagen jeg selv skal jobbe for at elevene skal føle seg trygge og ha det godt på skolen. I denne oppgaven vil jeg i hovedsak legge vekt på hva skoler med tidligere utfordringer med mobbing har jobbet med og hvilke tiltak skoler kan iverksette som forebyggende tiltak, og sammen med dette vil betydningen av samarbeid i skolesammenheng være med som en rød tråd. Elever skal kunne være omgitt av trygghet, ikke frykt, og jeg vil derfor undersøke hva som har fungert og hva som eventuelt har fungert mindre bra. Jeg vil se på de generelle tiltak skolen har gjort, men i samsvar med problemstillingen vil en underproblemstilling være relevant for forskningen. Har de jobbet med dette og har det vært relevant for resultatene.

Jeg har valgt å ha kvalitativ metode på oppgaven, der jeg har intervjuet to rektorer, en rådgiver og to lærere fra to ulike skoler. For å begrense oppgaven vil jeg ikke gå for dypt inn i hvert tema, men ha et overordnet innblikk i forståelsen av det og forsøke å dra ut det essensielle for å belyse oppgavens problemstilling når teorien skal drøftes opp mot empirien. Jeg har også, som følger av

oppgavens omfang, valgt å kun trekke ut det essensielle fra teorien og resultatene i drøftingsdelen, der konklusjonen dras ut fra dette.

1.2 Problemstilling

Som følger av begrunnelsen for valg av tema blir problemstillingen min som følger:

På hvilken måte har skoler med høye mobbetall jobbet i kampen mot mobbing?

Av tidligere personlig erfaring har jeg opplevd å høre fra en lærer at det ikke finnes mobbing på skolen, og dette var noe som festet seg godt til minnet da jeg selv, den gang, viste at det var mobbing på den skolen som vedkommende omtalte. Hvordan skal skolene kunne bekjempe mobbing om enkelte lærere ikke ser hva som foregår? Jeg tror det handler mye om å skape en kultur med sterke og gode relasjoner hvor blant annet samhold og samarbeid er i fokus. I samsvar med problemstillingen vil jeg derfor se på hvilke tiltak som kan ha forebyggende effekt se om mine undringer om betydningen av skolekulturens samhold og samarbeid kan ha innvirkning på dette.

1.2 Oppgavens oppbygning

Oppgaven presenteres i seks hovedkapittel inkludert underkapitler knyttet til disse. I kapittel en presenteres innledning med problemstilling, etterfulgt av informasjon knyttet til oppgavens innhold. Kapittel to inneholder relevant teori knyttet opp mot problemstillingen. Valg av metode og informasjon knyttet til dette, samt utvalg presenteres i kapittel tre, mens resultatene fra intervjuene kommer frem i kapittel fire. Videre i kapittel fem belyses funnene av resultatene opp mot problemstillingen og teorien jeg har valgt, avsluttet av kapittel seks som belyser konklusjonen av oppgavens innhold og funn i denne kvalitative undersøkelsen.

2.0 Teoridel

Tall hentet fra utdanningsdirektoratets elevundersøkelser knyttet til mobbing, krenkelser og arbeidsro, viser til at 3,7 prosent av elevene svarer at de blir mobbet to til tre ganger i måneden eller oftere (Udir, 2016). Sammenlignet med elevundersøkelsen fra 2013 med 4.2% er dette en nedgang på 0.5% (Udir, 2014). Tallene virker til å synke, men det er liten nedgang og vi må fortsette å sette inn forebyggende tiltak mot mobbing (Udir, 2016). I dette kapittelet har jeg valgt teori ut fra disse punktene: For å kunne forebygge mobbing vil det for det første være av vesentlig karakter å vite hva mobbing er og dens konsekvenser. I tillegg har jeg valgt å se på enkelte tiltak som kan bidra som forebyggende i kampen mot mobbing. Som et ledd i mine undringer har jeg også valgt teori som

omhandler kollegasamarbeid og dets virkning på skolemiljøet, samt kort betydningen av skolekultur og en lærende skole. Som en oppfølging av resultater fra intervju, vil det også være teori som omhandler skole – hjem samarbeidet og relasjonens betydning innen dette feltet.

2.1 Hva er mobbing?

Forskning viser til at skoler med ansatte som vet hva mobbing er, har bedre resultat når det kommer til å stoppe og forebygge mobbing (Rigby, 2007, gjengitt i Moen, s.15, 2014). Roland (2014) skriver at mobbing, av de fleste forskerne, blir oppfattet som negativ atferd, der hensikten, implisitt eller eksplisitt, er å skade den som blir mobbet på en eller annen måte. Hans egen definisjon er at det er fysiske eller sosiale negative handlinger som gjentatte ganger over tid utføres, alene eller sammen med flere, mot en person som ikke kan forsvare seg i den aktuelle situasjonen. Olweus (2000) definerer mobbing som *når en person gjentatte ganger over en viss tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Det er en viss ubalanse i styrkeforholdet. Den som blir utsatt for de negative handlingene, har problemer med å forsvare seg og er ofte nesten hjelpeløs overfor den eller dem som plager ham eller henne.* Mobbing defineres av mange og på mange ulike måter, men fellestrekket for dem alle er at mobbing beskrives som handlinger av negativ eller aggressiv karakter. Aggresjon betegnes som en handling eller en impuls som har den intensjonen å skade, der aggressivitet går ut på å være selvhevdende, dominerende og kanskje også skruppelløs når det kommer til å nå egne mål (Bø & Helle, 2013). Men all mobbing er ikke betenkt som ondskapsfull mobbing der målet er å skade, vi har også tankeløs mobbing der intensjonen ikke er å ramme selv om det blir utført negative handlinger. Det kommer av at barnet ikke trenger å forstå at handlinger påvirker offeret i negativ forstand (Moen, 2014).

Mobbingen kan være psykisk, fysisk og den er kan være skjult. Den skjulte og psykiske mobbingen handler om blikk, det å bli oversett, negativt kroppsspråk, sosial utestenging og ord som sårer. Den fysiske går ut på slag, spark, ødeleggelse av eiendeler, dytting og fysisk tvang (Roland, 2014). Selv om det er nevnt ulike karaktertrekk ved mobbing, så må man være bevisste på at mennesker opplever ting ulikt og det er derfor viktig å fokusere på at opplevelsen av mobbing er subjektiv, og at vedkommende som føler seg mobbet er den som sitter på den rette definisjonen av mobbing (Regjeringens *Manifest mot mobbing*, 2011).

2.1.1 Konsekvenser av mobbing

Gjennom en rekke studier av personer som har vært utsatt for mobbing, kan man fastslå at mobbing ikke bare skader der og da, men den har også skadevirkninger i ettertid. Mange sliter med både

psykiske og somatiske plager. Somatiske plager, eller kroppslige, kan være magevondt, kvalme og oppkast, mens psykiske plager kan være nedstemthet, konsentrasjonsproblemer og søvnproblemer (Sandsleth, 2007). Under et intervju om mobbing forteller lege Ole Rikard Haavet:

- Min forskning tyder på at det er forskjell på å være utsatt for vold – og andre former for mobbing når det gjelder virkninger på kort og lang sikt, sier Ole Rikard Haavet. – Blir vold en del av mobbingen, blir symptomene katastrofalt forverret. Barn har stor grad av selvhelbredelseskraft. Går det over en viss grense, går det imidlertid på helsa løs. Det begynner gjerne med redusert selvfølelse. Etter hvert følger ofte gradvis økende skolefravær. Samtidig melder gjerne helseproblemene seg. Hodepine, magevondt og muskelsmerter er vanligst. Hyppige luftveisinfeksjoner, allergi og astma hører også med. Det ser ut som immunapparatet blir svekket med fare for alvorlige sykdommer. Mobbing og vold mer enn dobler faren for angst og depresjon. Gradvis kan dette lede inn i sosial isolering, rus, spiseforstyrrelser, selvskading og i verste fall selvmord. Solide internasjonale undersøkelser tyder klart på at slike helseplager øker blant ungdom. Forblir helseproblemene uløste, går de inn i en varig form og kan følge den rammede inn i det voksne livet. Allmennlegene møter regelmessig senvirkningene (Sinneshelse, 2007).

Roland (2014) skriver at selvbildet ikke i liten grad formes av hvordan jevnaldrende oppfører seg mot en. En person som mobbes vil oppleve å få en beskjed om at vedkommende er lite verdt. Det å bli utfryst og oversett gjør at de som blir mobbet kjenner på å være alene og at de andre ikke ønsker å integrere personen/e i det sosiale samholdet. Over tid vil dette medføre at man tror på det mobberne sier og gjør. Selvbildet svekkes og man vil kanskje i enda større grad kunne bli utsatt for nye hendelser knyttet til mobbing (Roland, 2014). Gjennom opplæringsloven §9a-3 slås det fast at skolen og de ansatte er pliktige til å gripe inn om de ser eller har mistanke om mobbing (Det psykososiale miljøet, 1998).

2.2 Et godt psykososialt miljø

§9a-1 Generelle krav: *Alle elever i grunnskolar og vidaregåande skolar har rett til eit godt fysisk og psykososialt miljø som fremjar helse, trivsel og læring.*

§9a-3 Det psykososiale miljøet: *Skolen skal aktivt og systematisk arbeide for å fremje eit godt psykososialt miljø, der den enkelte eleven kan oppleve tryggleik og sosialt tilhør.*

Utdanningsdirektoratet lister opp fire hovedpunkter som vil ha betydning for et godt læringsmiljø på skolen: klasseledelse, elevrelasjoner, hjem-skole-samarbeid og organisasjon og ledelse (¹Udir, 2016). Et læringsmiljø forstås med de miljømessige faktorene i skolen som har innflytelse på elevenes sosiale og faglige læring, samt elevenes generelle situasjon i skolehverdagen. Miljømessige faktorer omhandler både de fysiske og de psykiske rammer som vennskap, gode relasjoner, sosialt og faglig felleskap, klasseledelse og de verdier som skapes på skolens arena (²Udir, 2016). God klasseledelse kjennetegnes ved en god balanse mellom struktur og regler, motivasjonsfremmende og relasjonsfremmende, tilrettelegging og ivaretagelse av elevene og deres behov (Skaalvik & Skaalvik,

2013). Organisasjon og ledelse handler om skoleutvikling og å utøve et profesjonelt læringsfellesskap basert på en forståelse for en felles visjon til det beste for elevene (¹Udir, 2016).

Nina Berg (2007) viser til fire viktige kvaliteter ved psykososialt læringsmiljø: trygghet, inkludering, verdsetting og bekreftelse av den andre og toleranse for ulikheter (Olsen & Traavik, 2010). For å kunne skape et godt og inkluderende læringsmiljø finnes det en rekke tiltak skolene kan benytte seg av for å bidra til noen av kvalitetene Berg (2007) refererer til i kampen mot mobbing. En av disse er trivselsprogrammet som baserer seg på fysisk aktivitet for å fremme økt lek/aktivitet i friminutt, legge til rette for oppbygging av gode vennskapsrelasjoner, redusere konflikter, fremme inkludering, vennlighet og respekt, samt bidra til å redusere mobbing. Den eller de som blir trivselsledere blir tildelt synlige vester og utstyr til ulike aktiviteter og leker. Deres oppgave er å sørge for at alle følger reglene og er inkluderende og vennlige med hverandre (Trivselsleder, 2016). Utdanningsdirektoratet (²2016) påpeker gjennom sitt materiell om bedre læringsmiljø, at inkludering er en kontinuerlig prosess der elevene behøver å bli verdsatt, sett og oppleve sosial deltagelse i skolens fellesskap.

Roland (2014) skriver at skolens rutiner vil ha en klar innvirkning i avdekkingen av mobbing. Seminarene, møter både innen team og liknende, gjør at man danner en plattform for samarbeid og for forståelse og forpliktelser knyttet til skolens kultur og visjon. Dette vil også være hensiktsmessig å overføre til foreldrene. I tillegg til å fremme et godt psykososialt miljø vil også rutiner kunne bidra til å minske muligheter for negativt samspill mellom elevene (Drugli, 2008). Å skape en god start på skoleåret med faste rutiner og tydelige tegn vil bety kontroll for de elevene som leter etter muligheter til å presse grenser, men også trygghet for flertallet. Det er her man kan sette den sosiale standarden for hva som er av aksept og ikke, og kunne gi tydelige tegn på at de voksne følger med. Kommunikasjon og samtale i skolegården mellom skolens lærere og rektor vil vise elevene at lærerne samarbeider (Roland, 2014). Gode rutiner ved oppstart og klare og ryddige avslutninger vil gi elevene forutsigbarhet og større forutsetninger for ro i klassen (Drugli, 2008). Eksempel på rutiner ovenfor foreldrene, kan være å ha mobbing som fast tema på foreldresamtaler og foreldremøter for å skape en felles forståelse og for å holde det på dagsordenen.

Ulike mobbeprogram kan for så vidt være nyttige, men de trenger et godt utgangspunkt og oppfølging for å kunne lykkes. Den beste måten for å bekjempe mobbing, vold og erting på vil derfor være å sette i gang tiltak som skal bedre skolemiljøet. Å forebygge mobbing vil kunne settes i kontekst med å arbeide for et godt skolemiljø fremfor å jobbe mot mobbing (Lillejord, Ruud, Fischer-Griffiths, Børte & Haukaas, 2014).

Hattie (2009), gjengitt i materiell for bedre læringsmiljø fra utdanningsdirektoratet (²2016) påpeker blant annet gjennom sin studie, at aldersblandet organisert fellesskap, klassestørrelser og

det fysiske miljøet har liten betydning for elevenes læringsutbytte og læringsmiljø, men at det som virkelig er av betydning er læreren og dens interaksjon med elevene.

2.3 Skole – hjemssamarbeid

Med henhold til formålsparagrafen §1-1 så plikter skolen og foreldrene å samarbeide, men det er læreren/skolen som bør være initiativtaker. Tidlig innsats bidrar til å øke relasjonen mellom skole og foreldre og det vil også lette kontakten med foreldrene om det skulle være bekymring for barnet (Drugli, 2008). Gjennom den generelle delen av læreplanen plikter skolen å gi elevene *”kyndighet og modenhet til å møte livet – praktisk, sosialt og personlig”* (Udir, 2012, s. 14). Skolen skal utvikle elevenes sosiale ferdigheter som empati, samarbeid, selvkontroll og ansvar. I samråd med dette har mange skoler utviklet en sosial læreplan som skal fungere som en veileder og et informasjonshefte for skolens visjon når det kommer til elevenes psykososiale miljø og tiltak for håndtering av hendelser knyttet til dette (²Udir, 2016). Men for at skolen skal kunne bidra til utvikling av barns sosiale kompetanse og ivareta deres grunnleggende rettigheter er man avhengige av et godt skole – hjem samarbeid. Lærerne må ha god sosial kompetanse som *innebærer å ha den kunnskap, ferdighet, motivasjon som trengs for et vellykket samspill med og tilpasning til andre mennesker* (Bø & Helle, 2013, s. 285). Skole og hjem har en felles oppgave når det kommer til barnas utvikling og læring på skolen og er avhengige av hverandre for at barna skal kunne bli best mulig ivaretatt (Nordahl, 2007).

Når foreldre og lærere samtaler om forventningsavklaringer de har til hverandre og står sammen om arbeidet med å fremme elevenes faglige og psykososiale utvikling, vil dette gi positivt utslag for elevenes trivsel på skolen. Om lærere og foreldre utvikler gode relasjoner vil dette også kunne få betydning for relasjonene til elevene. På grunn av at mange foreldre ikke er beviste på betydningen de har for elevenes læringsmiljø og for utvikling av prososiale normer blant elevene, er det viktig at lærerne er flinke til å gjøre de oppmerksomme på dette og oppfordre de til å vise interesse og engasjement for barnas skolehverdag (Nordahl, 2007).

Et tett og positivt samarbeidsforhold mellom skole og hjem vil kunne øke den felles forståelsen av elevenes psykososiale behov (³Udir, 2016). Forebygging av mobbing starter først og fremst i oppdragelsen og mange elever som mobber mangler tryggheten hjemmefra (Sandmark, 2012). Undersøkelser viser til at det er en signifikant sammenheng mellom mobbing og uheldige hjemmeforhold (Sandsleth, 2007) og måten foreldre snakker om andre og behandler andre på, vil ha en stor innvirkning i hvordan deres barn vil opptre i sosiale sammenhenger/interaksjon med andre mennesker. Det er også derfor viktig at foreldre mottar en grundig og god informasjon om det som skjer på skolen og eventuelle problemer som oppstår med tanke på eleven, i tillegg til å få

tilstrekkelig informasjon om mobbing. Dette må gjøres på den måten at foreldrene ikke føler seg anklaget eller såret. Hvordan man skal kunne unngå dette kan være en utfordring, men her er det viktig at læreren har tro på egen kompetanse og at han under en dialog er trygg og autoritativ uten å være autoritær (Westergård, 2015, Postholm et.al, 2015). Føler foreldrene en maktubalanse vil det kunne føre til underlegenhet og trykke på de emosjonelle knappene hos foreldrene, det er derfor viktig å ha en god start i samarbeidet helt fra starten av. Gode forventningsavklaringer, at foreldrene føler seg forstått og hørt, konkretisering av at læreren er der for å bistå til at elevene har det bra og ha et trygt og godt læringsmiljø er viktige elementer under samtaler med hjemmet. Under samtaler må læreren være lyttende, positiv, stille spørsmål og vise forståelse for den følelsesmessige reaksjonen foreldrene kan komme med. Det er viktig at man ikke er dømmende, men ønsker å forstå og lære seg å kjenne foreldre og elev (Drugli, 2008)

2.4 Skolekulturen

Arfwedson (1983) omtaler skolekultur, eller skolekode, som de normer og grunnleggende verdier, samt maktforhold som styrer det sosiale fellesskapet i skolen (gjengitt i Roald & Jenssen, 2015, Postholm et.al, 2015). Skolekulturen er det som "sitter i veggene" og som påvirker lærernes tenke- og handlemåte, men den er dynamisk. Skolekulturen kan altså endres (Helle, 2006). Skolekulturen legger premissene for den virksomheten som drives ved den enkelte skole, og utgjør en nøkkelfaktor i en skoleutviklingsprosess (Berg, 1999) Skolekulturen påvirker også den enkelte lærers samarbeid med skole og hjem (Nordahl, 2007). Forskning viser til at skolekulturen har betydning for utbredelsen av mobbing i skolen og en lærende skole er ikke lærende uten en god skolekultur. En lærende skole fokuserer ikke bare på at problemet skal løses og løser det, en lærende skole løser problemet, reflekterer over hvordan problemet oppsto og hvorfor, hvilke tiltak må gjøres for å unngå gjentakelse og hva må endres på. Skolen baserer seg altså på dobbeltkretslæring. Man går bak handlingene og endrer målet. Dette er ikke noe som skjer umiddelbart, men det krever tid (Roald & Jenssen, 2015, Postholm et.al, 2015). Utdanningsdirektoratet beskriver en lærende organisasjon med at skolen ikke nødvendigvis trenger å *tilegne seg mer kunnskap, men at den i større grad nyttiggjør seg den kunnskapen som allerede finnes, som grunnlag for en bedre opplæring for eleven*. Skolekultur defineres av Nordahl (2007, s. 167) som *overbevisninger, oppfatninger, verdier, relasjoner og opplæringsprinsipper i et lærerkollegium*.

En god skolekultur skapes ved en tydelig og god skoleledelse som fremmer og tydeliggjør skolens visjon, felles mål og skolens normer og verdier. I skolens forebyggende arbeid mot mobbing krever skolekulturen stabilitet, tydelighet og forutsigbarhet som vil kunne bidra til å skape trygghetsfølelse både blant de ansatte og elevene. Stabilitet innebærer klare rutiner, godt sosialt

samspill, at alle ansatte er opplyst om skolens sosiale læringsplan og håndtering av episoder av negativ karakter (NOU, 2015:2, 2015, s.115-118).

Sosial forankring eller sosial integrasjon handler om å tilhøre et fellesskap hvor man føler seg trygg, ivaretatt og akseptert som man er (Bø & Helle, 2013, s. 282). I Maslows behovspyramide står det oppført trygghet som det nest største behovet. Det vil si at trygghet er det behovet som kommer etter at fysiologiske behov er dekket. Læreren har den sentrale rollen når det kommer til å opprettholde tryggheten i klasserommet og det er derfor viktig at han utøver en tydelig klasseledelse med forutsigbarhet og struktur for å trygge elevene samt skape mindre rom for utagerende atferd (Skaalvik & Skaalvik, 2013). I et forutsigbart miljø er det en felles forståelse og enighet om hvilke verdier og holdninger skolen har og hvilke reaksjoner som blir gitt på ønsket eller uønsket atferd blant elevene (Ogden, 2012).

Rigby (2007) beskriver gode skoler som skoler som erkjenner at de har mobbing og at det er noe som skjer på alle skoler, forstår at de har et ansvar i forhold til mobbing, at lærere og skolen generelt handler når mobbing blir oppdaget og at elever involveres både ved å få kjennskap til mobbing og ved ulike aktiviteter som bidrag til et godt samhold (Moen, 2014).

2.5 Kollegasamarbeid i en lærende skole, mot mobbing

“Voksne skaper vennskap” (Sandsmark, 2012)

Hver dag i et barns liv er en dag med inntrykk og lærdom. Det meste, og kanskje også det viktigste, kommer fra de voksne som går foran som rollemodeller både for sine egne og andres barn. Barna blir ikke født inn i denne verden med kunnskap om hvordan de skal behandle andre eller hvordan man skal inkludere, og det er derfor viktig at vi voksne stiller opp og veileder barna om hvordan det vil si å være en god venn og det å vise omsorg og medmenneskelighet ovenfor både medelever og andre (Oudmayer, 2014). Loise Doll & Dean Fink (1996) gjengitt i Imsen (2009), viser til noen trekk som viser til å ha en positiv tilnærming på en utviklende skole. I tillegg til blant annet *felles mål, kollegialitet, kontinuerlig forbedring og åpenhet*, så blir det nevnt *godt humør*. Altså et kollegiet med åpenhet og godt humør vil kunne ha en positiv effekt på elevene.

Utdanningsdirektoratet viser til fem forhold som kjennetegner et godt læringsmiljø og listet under forholdet som omhandler god ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen står: *“Det er et positivt samarbeidsklima og gode relasjoner mellom de ansatte, og mellom ansatte og ledelsen”* (Udir, 2016). Forskning utført av Roland og Ertesvåg (Roland, 2014), viser til at det er større forekomst av mobbing på skoler som har svak skoleledelse, mindre enighet og mindre samarbeid blant kollegiet. En tydelig og autoritativ klasseledelse blandet med omsorg og krav viser seg også å ha en sammenheng med et godt klassemiljø. For å opprettholde forutsigbarhet og struktur gir et godt

kollegasamarbeid innvirkning på dette. Kollegiet må være beviste på, og ha en felles visjon for hva som legges til rette for en god kultur og sammen utøve dette på korrekt måte. Om dette svikter, vil det være grunnlag for større grobunn for usikkerhet og proaktivt aggressive elever tar over mye av styringen gjennom blant annet mobbing av medelever (Roland et.al.2004 gjengitt i Roland, 2014).

Roland (2014) påpeker at forholdet mellom de ansatte er av betydning for omfanget av mobbing. Ved et godt kollegasamarbeid vil man kunne samtale om hver enkeltes prosedyrer og rutiner, som vil bidra til trygghet for eleven. I tillegg vil det være lettere for de ansatte å avdekke og oppdage mobbing blant elevene. Den gode skolen utvikles gjennom felleskap og samarbeid (Kunnskapsdepartementet, 2008, 2009a, 2011, gjengitt i Roald&Jenssen, 2015, Postholm et.al, 2015).

2.6 Relasjonens betydning

Gode relasjoner legger grunnlaget for konstruktiv samhandling – også den som er mer konfliktpreget (Ogden, 2009). Relasjoner – en abstrakt og dynamisk interaksjon med andre mennesker som handler om hvilken oppfatning man har av andre mennesker eller om hva andre mennesker betyr for oss. *Tillitt er bærebjelken i alle relasjoner*, påpeker Spurkeland (gjengitt i Røkenes & Hanssen, 2012). Tillitt skapes ved at man føler seg forstått, noe som igjen medfører trygghet og en opplevelse av troverdighet og tilknytning (Røkenes & Hanssen, 2012). Relasjoner skapes i interaksjoner med andre mennesker og for å kunne skape gode relasjoner må man ha gode kommunikasjonsegenskaper, være flink til å samhandle med andre mennesker og ha en god mentaliseringsevne (Nordal, gjengitt i Drugli, 2015, s.7) (Nordahl, 2015). Mentalisering handler om å forstå og se bak det synlige, man må se etter elevenes utviklingspotensiale fremfor å problematisere (Drugli, 2008). Den analoge kommunikasjonen eleven uttrykker vil også lettere la seg oppfatte ved gode relasjoner. Analog kommunikasjon omhandler det underliggende budskapet som blant annet kommer til syne gjennom kroppsspråk, blikk og tonefall (Røkenes & Hanssen, 2012).

Elever med gode relasjoner til sine lærere har større sjanser for å betro seg om vanskelige forhold, både i skole- og fritidssammenheng. Elever trenger at de voksne bryr seg og viser interesse for dem og er tilstede, elever trenger å bli hørt og bli hjulpet. Men gode relasjoner krever tid og tålmodighet. Noen elever kan knytte seg til bestemte lærere på et tidlig stadiet, mens andre trenger tid før de stoler på noen og tørr å åpne seg. Når elevene møter en tydelig, myndig og omsorgsfull lærer, vil det være lettere å kunne åpne seg om hendelser som påvirker skolehverdagen hos den enkelte elev (Roland, 2014).

Mashlows behovspyramide. Trygghet og trivsel er grunnleggende for at skolehverdagen skal være god og for at man skal kunne prestere både faglig og sosialt. Mobbing, utestenging, ubehagelige kommentarer og ensomhet må ikke forekomme skal dette oppnås. Trygghetsbehovet

med sikkerhet og beskyttelse kommer i andre rekke, etterfulgt av sosiale behov med tilhørighet og kjærlighet. *En elev som er redd for å få juling på hjemveien av skolekameratene eller av faren når han kommer hjem, vil neppe ha tankene sine konsentrert om den amerikanske borgerkrigen* (Skaalvik & Skaalvik, 2013, s. 141). Skolen bør legge til rette for at enhver elev skal kunne føle trygghet og nærhet til skolen samt sørge for en god relasjonskompetanse blant de ansatte.

3.0 Metode

For å avdekke hvilke skoler som har hatt utfordringer med mobbing, så tok jeg utgangspunkt i utdanningsdirektoratets elevundersøkelser. Disse undersøkelsene skal bidra som et verktøy for å fremme et bedre miljø på skolen, og er opprettet for at elever skal kunne få muligheten til å si sin mening om opplevd læring og trivsel (Udir, 2014). Men reliabiliteten, eller påliteligheten, i slike undersøkelser trenger ikke å være reel. Moen (2014) skriver at elever som blir utsatt for mobbing ikke trenger å finne det trygt å si ifra i en slik undersøkelse, og at en av hans alvorligste mobbesaker, i en klasse med høy forekomst av mobbing, hadde gitt positive resultater i en slik undersøkelse bare måneder før avdekking av denne saken.

3.1 Kvalitativ metode

I denne oppgaven skulle jeg forske på hvilke tiltak skoler med høye mobbetall har jobbet med, hva har fungert og hva har eventuelt fungert mindre bra. Av den grunn har jeg valgt å benytte meg av kvalitativ metode for å ha muligheten til å gå i dybden av temaet. Det gir meg også muligheten til å benytte meg av informantenes erfaringsbaserte kunnskap om mobbing og knytte dette opp mot den evidensbaserte kunnskapen. Kvalitative intervjuer produserer kunnskapen sosialt, det vil si gjennom interaksjon mellom intervjuer og intervjuobjekt (Kvale & Birkman, 2012). (Kvalitative metoder bidrar i større grad til spontanitet og tilpasning i interaksjonen mellom intervjuer og informant (Christoffersen & Johannessen, 2012)

Både med et fenomenologisk- og hermeneutisk perspektiv. Fenomenologi handler om å forstå verden gjennom menneskene, utforske og beskrive menneskers erfaringer med og forståelse av et fenomen (Christoffersen & Johannessen, 2012). Hermeneutikken er en tolkningsvitenskapelig metode der man prinsipielt fortolker en tekst for å forstå dens innhold (Befring, 2015).

Man har flere typer intervju, men jeg valgte å gjennomføre et semistrukturert intervju, da det åpner for en samtale med åpne og omfattende svar med strukturerte spørsmål der det vil være lettere å få frem informantenes tanker og meninger. Et semistrukturert intervju baserer seg på en

strukturert intervjuguide, men med muligheter for oppfølgings spørsmål underveis i tillegg til at rekkefølgen kan variere på spørsmålene kan variere (Kvale & Birkman, 2012).

Intervju som metode har både styrker og svakheter, men ved å velge to skoler fremfor en og fem informanter, er det mer representativt enn om jeg kun hadde valgt en skole og en eller to informanter, da disse heller ikke hadde trengt å være representativ for sin skole. Jeg har forståelse for at oppgaven ikke gir et fullt og helt innblikk i hvordan dette faktisk er, med tanke på utvalget av informanter og at disse ikke trenger å være representativ for skolen og kollegaene.

Informantene valgte jeg ut fra to ulike skoler som begge har hatt utfordringer med mobbing, samt fått statlig oppfordring til å utrette tiltak mot dette. Det var på grunn av dette også viktig at informantene hadde vært ansatt en stund slik at de hadde erfaring fra både før og etter oppfordringen, samt har opparbeidet seg refleksjoner om skolens og kollegiets arbeid mot mobbing. Men det viste seg at den ene informanten hadde vært ansatt som rektor i kun to år på den aktuelle skolen, men som følger av tilsynet med fylket, så hadde han måttet kontakte tidligere rektor og i den forbindelse fikk han alle opplysninger om hvilke tiltak som var blitt utført og hva som hadde blitt fokusert på i forhold til tidligere. Av den grunn valgte jeg å beholde han som informant, men jeg er klar over at dette kan gi et mindre klart bilde av realiteten. For å styrke oppgaven og validiteten kunne jeg, foruten å øke antall informanter, også inkludert skoler som ikke har utfordringer med mobbing for å undersøke hvilke tiltak disse gjør for å motvirke dette, samt skoler som er beviste over skolens dårlige kollegakultur og samarbeid, og høre om disse har noen spesielle utfordringer med miljøet blant elevene. Dette ville vært utrolig interessant å finne ut av, men oppgavens omfang gjør at det er mest hensiktsmessig å begrense seg til to skoler og fem informanter.

Jeg har valgt å utelate kjønn og alder hos informantene mine da jeg mener dette er mindre relevant i henhold til problemstillingen i oppgaven.

3.2 Intervju som metode/Utvalg

Jeg har valgt intervju på grunn av at jeg mener jeg ved denne metode i størst mulig grad vil kunne bidra til å svare på problemstillingen. I utgangspunktet skulle jeg intervju informantene individuelt, men i det ene intervjuet med rektor ble det, som et ønske fra hans side, med en rådgiver. Dette var begrunnet med at rådgiveren satt med mer informasjon om selve temaet og kunne bidra til at spørsmålene ble grundigere besvart. De tre andre intervjuene ble utført som individuelle intervjuer. Dette på grunn av at jeg mener jeg vil kunne få mer informasjon ut av hver informant med tanke på intervjuets spørsmål om miljøet blant de ansatte og på grunn av oppgavens problemstilling. Det vil kunne være lettere å svare oppriktig om man kan være alene og anonym. Intervjuguiden inneholder

ti nøkkelspørsmål som fokuserer på det jeg må kunne ha svar på med tanke på problemstillingen, men jeg valgte å ta noen oppfølgings spørsmål i bakhånd som en utdypning i temaet.

Informantene fikk på forhånd vite temaet for oppgaven, da jeg forklarte dette på mail, telefon eller da jeg oppsøkte dem for å avtale et møte for intervju. Samtidig fikk de ikke vite hvilke spørsmål jeg skulle stille da jeg ønsket at de ikke skulle være forberedt eller "prate ut fra teori" for å svare "riktig", men at de skulle svare akkurat det de tenkte i det de fikk spørsmålene. Ulempen med dette var at det under i alle fall det ene intervjuet ga meg lite materiale å jobbe med, med tanke på at det var lite utdypende svar.

Under intervjuene med rektorene benyttet jeg meg av lydopptak slik at jeg lettere fikk fanget opp den informasjonen informantene kom med, mens lærene som ble intervjuet valgte å svare over mail grunnet hektiske tider og vansker med å finne tid til et møte. Ulempen med besvarelser over mail er at man mister den spontaniteten som de muntlige intervjuene ansikt til ansikt gir, men til gjengjeld kan de åpne opp for dypere refleksjoner. En annen fordel kan også være at informanten kan føle seg mer anonym og av den grunn åpne seg mer enn de ville gjort ellers (Postholm & Jacobsen, 2011). I tillegg til resultatkapittelet så vil enkelte svar være integrert i drøftingsdelen sammen med relevant teori hentet fra teoridelen av oppgaven.

3.3 Ethiske forhold/Forskningsetiske forhold

På forhånd av intervjuet gjorde jeg det klart for informantene at deltakelsen var frivillig og at de når som helst kunne trekke seg fra intervjuet, samt før oppgaven ble levert. I tillegg gjorde jeg de observante på at hele intervjuet ble anonymisert og all sensitiv data ville bli slettet etter levert oppgave. Informasjonen fra intervjuene skulle ikke la seg identifiseres med informantene eller skolen. For å forsikre meg om at dette ble optimalt har jeg av etiske grunner valgt å ikke opplyse om kjønn samt endret på kjennetegn som kunne knyttes opp til den relevante skolen (Christoffersen & Johannessen, 2012). Under presentasjon av resultat og drøfting velger jeg å benevne informantene med fiktive navn, dette uavhengig av kjønn til informantene. Eva, Ole og Åse tilhører en skole, Åge og Ina den andre skolen. Jeg har også endret noe på enkelte opplysninger som kan knytte informasjonen opp mot den enkelte skole, uten at dette har en påvirkning på oppgaven.

3.4 Analyse av data

De muntlige intervjuene transkriberte jeg selektivt slik at jeg fikk den informasjonen som var relevant for oppgavens problemstilling. Det vil si at jeg har, for å oppnå bedre flyt i teksten unnlatt onomatopoetikon (lyddord), samt har jeg valgt å sette sammen svar til fullstendige setninger ved å

fjerne eventuelle pauser i svarene. Kort eksempel: *"Ja, altså..eh..når det gjelder...eh...tidligere...altså, det har jo alltid vært noe, tenker jeg"* oversettes til *"Ja, altså, det har jo alltid vært noe, tenker jeg"*. Informasjon som jeg finner uvesentlig for oppgaven er også utelatt. Denne selektive transkriberingen er som en følge av oppgavens omfang og av tidsmessige grunner.

4.0 Resultat

Resultatene fra intervjuene er transkribert selektivt som nevnt tidligere, ved å utelate informasjon jeg finner uvesentlig for oppgaven. Eva, Ola og Åge er de muntlige samtalene, mens Åse og Ina er de som ble levert skriftlig over mail. Eva og Åge er rektorer, Ola rådgiver og Åse og Ina er lærere.

Når det kommer til elevundersøkelsenes reliabilitet tilføyer jeg hva Eva presiserte: *"Men i forhold til elevundersøkelsen så har vi jo...svarer eleven at det er godt miljø på skolen, så skal man jo aldri hvile på det fordi, da har man tapt. Man må hele tiden jobbe med det, være aktivt inn i det. Vi kjører etter handlingsplanen selv om det ikke nødvendigvis er mobbing, for da er vi tett på elevene. Dert har også en forebyggende virkning, når de ser at vi er på for så lite"*. Eva påpeker også at skolen er mer kollektiv nå, men at det enda er en liten bit å gå, men at hun jobber med at alle skal ha et fellesskap og jobbe sammen slik at de oppfatter at de går for samme målene, og at hun tror de er på rett vei. Eva presiserer også at dette med at målingen er ferskvare, *"så i morgen kan det være negativ måling, det vet vi ikke, så vi må bare holde hjulene i gang og holde det varmt hele tiden."*

4.1 Om definisjonen mobbing

Jeg ønsket å finne ut hvordan informantene ville definere mobbing, og Eva definerte det slik: *"Det står i planen. Les definisjonen"*, sa hun og henvendte seg til Ola som definerte det slik *"Det handler jo litt om styrkeforholdet...altså det som står her da er at en person blir mobbet når han eller hun gjentatte ganger over tid blir utsatt for negative handlinger fra en eller flere personer. Også skal det være en viss ubalanse i makt- og styrkeforholdet da, det..."*. Åge svarte: *"Da tenker jeg noe over tid. Altså enkeltepisoder definerer jeg ikke som mobbing, men det betyr ikke at det ikke må tas tak i. Uansett om du kaller det det ene eller det andre, når elevene opplever at de blir krenket eller blir utsatt for ting som er ugreit er det vår plikt som voksne å ta tak i det. Men den biten å bli mobbet må på et vis være gjentakende, tenker jeg."* Åse og Ina definerte det tilnærmende likt med: *"Erting/plaging/utestenging av en eller flere over tid."* I tillegg presiserte også Ina at om det skjer en gang vil det ikke bli definert som en mobbesak, men at det selvsagt ville bli tatt alvorlig.

4.2 Styrking av skolemiljøet

På spørsmålet om hva som ble vektlagt for å styrke skolemiljøet svarte Eva: *"I forbindelse med noe turbulens i elevmiljøet, så startet vi opp med dette GAP-prosjektet og blant annet dette med aldersblanding som var et ledd i at elevene skulle bli bedre kjent og være på felles aktiviteter sammen (...)* Ola forteller også at de ofte ser at hendelsene er sammensatt og sjelden bare en side og at det også handler om konflikter mellom foreldre som bidrar til å påvirke og opprettholde mobbehistoriene. I tillegg fokuserte de på miljøarbeid, inspeksjon, turer i starten av året for det sosiale og faglige, en vennskapsuke med vennearbeid, fysisk aktivitet, oppstart hver morgen, mobilfri skole og et godt skole – hjem samarbeid der temaer knyttet opp mot det psykososiale miljøet ble tatt opp og diskutert ved hvert møte. *"Det at man har foreldrene med seg er kjempe viktig. Og vi har lærere som sier at det er så greit å ringe hjem til foreldre for de er så positive og vi tørr å snakke ærlig om det vi ser og hører"*. På samme spørsmål svarte Åge: *"Jeg har veldig tro på dette med at barn gjør positive ting sammen. Lek, ha et samspill med andre som er positivt. Artig lek og lystbetont, da tror jeg på et vis at det nærværet, det å omgås hverandre på, gjør noe med oss."* Som et ledd i dette har de satt i gang trivselsprogrammet som handler om å ha et aktivt friminutt, lek og moro, aldersblandet og med trivselsledere der elevene nominerer hverandre. Vedkommende må være inkluderende, positiv og kan ikke ha vært innblandet i noen mobbesaker eller slikt. Skolen har også en avtale om at alle skal si *"hei"* til hverandre og se hverandre i øynene om de møtes på skolen eller kveldstid. *"Jeg har sett deg...og...ja...jeg har tro på slike små ting, positive ting som er forebyggende."* I tillegg har skolen også her inspeksjon i friminutt, tilrettelegging i timene og de tar tak i ting med en gang de dukker opp, samt diskuterer de det med psykososialt miljø fast på teammøtene hver uke. Om det er elever som de er bekymret for eller om noe har skjedd så kartlegger de sammen og hører om noen andre har samme tanker. Åse forteller at de har stort fokus på trivsel i klassene, da spesielt i starten på året. *"Hver høst har vi en vennskapsuke med dette som tema, hvor elevene samles til kaffebordsdiskusjoner, danser "blimedans" og spiser felles lunsj i klassene."* Skolen signerer også et manifest mot mobbing, har t-skjorter for å være tydelige og synlige voksne i, og setter av to timer hver uke med aldersblandet fysisk aktivitet der elevene gjør egne valg. Svaret hos Ina er: *"God relasjon mellom lærer og elev, godt samarbeid mellom hjem og skole, bra uteområde med muligheter for varierte aktiviteter og lærere som har tydelig struktur, klasseregler, trivselsregler og ikke minst tydelige konsekvenser."*

4.3 Kollegamiljø og kollegasamarbeid

I tillegg til skolemiljøet spurte jeg også om hvilke tiltak skolen har for å styrke kollegamiljøet og om miljøet i kollegiet ble oppfattet som bra. Ola oppfatter miljøet som godt gjennom inntrykk fått fra fagsamtaler der nye føler seg godt ivaretatt. *”Men det er vel litt slik at man kjenner...de som er på trinnene, at det er de man er mest trygg på. Så vi kunne vært flinkere til å mikse, men jevnt over opplever jeg miljøet som godt.* Informantene presiserer også at det er lite konflikter og at lærere sier det er en god stemning som sitter i veggene. Og avslutter med: *”Kanskje er det ikke veggene, kanskje er det folket som fyller rommene.”* etterfulgt av: *”Trygghet for lærere, like mye som for elevene, vet du. Forutsigbarhet og trygghet, alle ønsker vel det til en viss grad.”* Når det gjelder samme spørsmål så svarer Åge at han føler de er flinke til å være på og bruke hverandre, men som rektor varierer det en del hva folk kommer dit med, men tolker det som at noen klarer å ta tak i det og løse det selv, mens andre synes det er greit å diskutere med lederen. Åge påpeker også at: *”Også er det det med å trives på jobb, det å ha det bra på arbeid. (...) Jeg tror jo det, at viss vi voksne har det bra på jobb så er det i alle fall mye større sjanse for at barna også har det bra på skolen. (...) Jeg tenker det er slike små ting, trivselstiltak, man ber hjem hverandre, sånne ting, det er viktig at man også har en del utenom-jobb-relasjoner eller arenaer som kan styrke. Vi er ganske flinke på å ha slike små trivselstiltak som styrker.”* Åse forteller at de i sammenheng med vennskapsuka har en hemmelig venn i kollegiet, de har julekalender, påskeegg som alle bidrar til å fylle og at det cirka en gang i året blir arrangert blåturer med fokus på det sosiale. Åse oppfatter miljøet som bra, at det er rimelig stor takhøyde og at folk er behjelpelige selv om hverdagen er travel og de ikke har tid til å være så sosiale som de kanskje ønsker, og avslutter med: *”Vi jobber i team på trinnene og det fører kanskje til at vi på en måte blir tre skoler i en. Det er ikke bra i alle sammenhenger, vi kan oppleve at vi gjør ting ulikt mellom trinnene.”* Ina påpeker også at miljøet er bra, men som på alle arbeidsplasser er det kollegaer som går mer eller mindre godt sammen som kan komme i vanskelige situasjoner, men at rektoren er flink på konfliktløsninger. *”Vi jobber ganske tett og i en travel jobb med mange oppgaver som henger over oss. Disse oppgavene føler vi ofte er uoverkommelig og det er en ”kamp” om ressursene som vi får for lite av. Da tenker jeg på ressursene elevene har krav på. Dette kan tære på miljøet mellom kollegaene innimellom.”*

Når det kommer til samarbeidet om mobbing mellom kollegiet, svarer alle informantene at de mener alle lærerne har samme mål når det kommer til å ta vare på elevene sine og forstår viktigheten av dette. Åse tilføyer også: *”Vi snakker mye om at elevene ved skolen er ”våre” og ikke ”dine” og ”mine” at vi alle bryr oss om alle uansett hvem og hvilken klasse eleven tilhører. Og at vi bringer videre om vi observerer noe som fører til mistanke om mobbing.”* Åge sier: *”Læreryrket kan være isolert, og du kan føle at du står alene med dine utfordringer, og det er en styrke at man kan jobbe i team og bruke hverandre, og det er jo litt av hensikten med den runden med psykososialt miljø, at du kan dra i samme retning og hjelpe til når noen sliter mer enn andre.”*

4.4 Redusere mobbing i skolen

På spørsmålet om hvordan de jobbet for å redusere mobbing så var det mye av det som inngikk i det å styrke skolemiljøet og som ble nevnt under tidligere spørsmål. Ina påpekte også at det handlet om gode relasjoner og det å være genuint interessert i eleven: *"Samtaler i klassen om at vi er forskjellige, bli flink til å rose hverandre og fortelle hva man føler i vanskelige situasjoner. Felles aktiviteter. Skape et godt miljø mellom foreldrene i klassen. Elevsamtaler minst to ganger i året og mange voksne ute i friminuttene."* I tillegg påpekte hun at det var viktig at elevene opplevde mestring, da det ofte kunne være lett å gjøre "dumme" ting for oppmerksomheten om alt var vanskelig. Åse svarte at de hadde en anti-mobbeplan som en del av den sosiale læreplanen, i tillegg tar de opp mobbing på alle elevsamtaler. *"Trygger elevene på at de kan si ifra når som helst om de opplever å bli plaget selv eller om de ser at andre ikke har det bra."* Ola fortalte også at de er nøye med elevsammensetningen i klasseovergangen fra gammel til ny skole.

4.5 Relasjoner

På spørsmålet om hvilken måte lærer – elevrelasjonen har å si for mobbing så var alle informantene enige om at det er viktig. Informantene er enige om at gode relasjoner bidrar til å trygge elevene og er med på å både forebygge og avdekke mobbing. Ina presiserte også: *"Det har alt og si i mine øyne"*, mens Åge sier *"Det at du bryr deg om dem du har omkring deg, det er jo en ting, men at de føler at du bryr deg, det er...det er klart at det gjør noe med oss."*

4.6 Hva fungerer bra – hva fungerer mindre bra

Åse forteller at spesielt det med aldersblanding ga gode resultater i forhold til å bedre skolemiljøet. *"Da ble elevene kjent og ikke så ukjente og "skumle" for hverandre."* Åge hadde fått opplyst fra tidligere rektor, i forhold til tilsyn fra fylket, om at det i etterkant av de negative resultatene ble større fokus på det psykososiale arbeidet og at de i samarbeid med både personalet, elevene og foreldrene gikk sammen for å finne ut hva som fungerte og hva som måtte tas tak i. *"Det ble snakket om og satt på dagsorden."* Eva forteller at det er sammensatt, men at GLA – pakken som fokuserte på elevmiljø, miljøteamet og den sosiale læreplanen som stadig vekk tas opp for å holde fokuset på dette med det psykososiale miljøet og mobbing i skolen, har bidratt til et godt elevmiljø på skolen. Hun presiserer også at dette med målingen er ferskvare, *"så i morgen kan det være negativ måling, det vet vi ikke, så vi må bare holde hjulene i gang og holde det varmt hele tiden."* Åge forteller også at det de må jobbe mer med er å snakke sammen om hva som tolereres og hva som ikke tolereres, *"Det*

er faktisk noe vi holder på å jobbe med, for vi får faktisk tilbakemeldinger fra elever som synes vi reagerer noe ulikt på det, og det må vi ta tak i." Han presiserer også at det er klart man er forskjellige, men at man ikke kan reagere ulikt på det elevene reagerer på. "Det har jo litt med tryggheten deres å gjøre."

Et godt skole – hjem samarbeid en noe alle informantene presiserer er viktig, men Åge påpeker at det er noe de kan bli bedre på, dette med å opplyse om mobbing og hvordan de kan jobbe med det. "Jeg tror det er vanskelig, selv om vi jobber med det hele tiden, så tror jeg det er vanskelig for foreldre å klare på et vis å ta det inn, men vi må bare holde trykket og informere for hver gang." Men som han sier så er man forskjellige og man reagerer ulikt. Det er også en utfordring med hvordan foreldre fremstiller ting og er mot andre. "Det er vanskelig i dag, vi har jo media som på et vis mobber, og det er på et vis akseptert."

5.0 Drøftingsdel

Som nevnt tidligere så kan reliabiliteten i elevundersøkelsene være lav på grunn at elever ikke behøver å kjenne det som trygt å være ærlig i en slik undersøkelse. Men Eva presiserte også at disse målingene var ferskvare og at i morgen kunne resultatene være negative. Åge svarte også at målingene kunne vise usikre tall, da det tidligere ikke ble gjort en gjennomgang av spørsmålene på forhånd. Dette med tanke på forståelse for elevene og tydeliggjøring av hva spørsmålene var ute etter. Drøftingen ses i lys av teorien og som følger av at det meste av resultatene stemmer overens med teorien og at skolene har hatt en nedgang i mobbetallene, vil det ikke bli drøftet mye i mot funnene.

5.1 Definisjonen mobbing

For å bekjempe mobbing er det viktig at vi alle har en felles forståelse for hva mobbing er. Men er det virkelig slik at alle på en skole kan definere dette med egne ord, har de nok kunnskap innen feltet og reflekterer de nok over det i den stressende hverdagen de er i. *Voksne i skolen som kjenner mekanismene i mobbing står bedre rustet til å møte mobbing enn andre* (Moen, s. 14, 2014). Mobbing defineres ved at en person over tid utsettes for psykisk og/eller fysisk vold av en eller flere personer over lengre tid, og at det er ubalanse i styrkeforholdet mellom den som blir mobbet og de som mobber. Det virker til at informantene har tydelige definisjoner som korresponderer med definisjonene i teoridelen, men Eva startet definisjonen slik: "Det står i planen. Les definisjonen". Dette viser kanskje til at ikke alle trenger å være like reflekterte over begrepet mobbing, selv om hun

ga gode og utdypende svar senere i intervjuet. Om ikke alle ansatte har en klar og reflektert definisjon om hva mobbing er, kan det også være vanskelig å forklare elevene fenomenet mobbing. Mange trenger ikke å være klar over at de mobber eller er deltakende til mobbing. Det kan være som Moen (2014) skriver, tankeløs mobbing. *"De ertet bare litt", "Gjorde jo ikke noe vondt mot han/henne", "Trodde ikke han/hun ble lei seg for det"*.

5.2 Forebyggende tiltak for et godt psykososialt miljø

Et godt psykososialt miljø kjennetegnes ved at elevene føler trygghet, har tilretteleggelse av vennsbyggende arenaer, tilhører et sosialt og faglig felleskap, har gode relasjoner til både elever og lærere, at skolen har god klasseledelse og viser til de verdier som skapes på skolens arena (Udir, 2016). Et psykososialt miljø trenger en positiv skoleutvikling og at skolen utøver et profesjonelt læringsfellesskap med en forståelse for en felles visjon. Det at elevene skal kunne tilhøre et godt fellesskap og føle trygghet og tilhørighet er noe informantene fra begge skolene ser på som viktig og det å styrke skolemiljøet var vesentlig hos alle.

Begge skolene viser til gode erfaringer med trivselsprogrammet som baserer seg på fysisk aktivitet for å fremme økt lek/aktivitet i friminutt, legge til rette for oppbygging av gode vennsbyggsrelasjoner, redusere konflikter, fremme inkludering, vennlighet og respekt, samt bidra til å redusere mobbing. Den eller de som blir trivselsledere blir tildelt synlige vester og utstyr til ulike aktiviteter og leker. Deres oppgave er å sørge for at alle følger reglene og er inkluderende og vennlige med hverandre (Trivselsleder, 2016).

Roland (2014) og Drugli (2008) viser til at gode rutiner ved oppstart, en god start på skoleåret, tydelige og faste rutiner generelt i skolen og det å vise til den sosiale standarden for hva som er akseptert og ikke, bidrar til forutsigbarhet og fremmer et godt psykososialt miljø. I samsvar med dette viser Åse til vennsbyggsuka i starten på året, der det er fokus på dette med en god start på skoleåret knyttet til felles aktiviteter. Ola viser også til dette med oppstart hver morgen, noe han mener skal ha hatt god effekt når det kommer til miljøet i klassene.

"Samtaler i klassen om at vi er forskjellige, bli flink til å rose hverandre og fortelle hva man føler i vanskelige situasjoner (...)", forteller Ina. Dette korresponderer med det Berg (2007) viser til ved de fire kvalitetene ved psykososialt miljø, det å vise og ha toleranse for ulikheter. Slike tiltak kan bidra til å øke forståelsen for dette. Det å samtale, vise åpenhet og inkludering av alle. Alle er forskjellige og det må man ha aksept for, både ansatte, foreldre og elever.

Elevenes subjektive forståelse for krenking og mobbing i skolen få tas på alvor og enhver elev som føler at noe er ugreit bør kunne bli møtt med forståelse og hjelp, og dette viser Åge til, med at det er de voksnes plikt å ta tak i det om noen elever føler seg krenket eller at noe er ugreit, selv om

det ikke karakteriseres som direkte mobbing, sett ut ifra begrepets definisjon. Det at slike saker tas tak i bidrar igjen til trygghet og forutsigbarhet ved at elevene vet at de blir tatt på alvor.

Et forutsigbart miljø krever også at det er felles forståelse og enighet om de holdninger skolen har (Ogden, 2012) og forutsigbarhet bidrar til å skape mindre rom for utagerende atferd (Skaalvik & Skaalvik, 2013). For å kunne være en lærende skole må man jobbe mot en felles visjon og et felles mål for hva som er ønsket å oppnå og alle må ha en intersubjektiv forståelse for hva som er viktig å fokusere på. Man jobber sammen med andre for å skape en bedre skole og derfor vil samarbeid stille seg sentralt for dette. Åge forteller at det de må jobbe mer med er å snakke sammen om hva som tolereres og hva som ikke tolereres grunnet tilbakemeldinger om at elever synes de reagerer ulikt på dette, Han presiserer også at det er klart man er forskjellige, men at man ikke kan reagere ulikt på det elevene reagerer på. *”Det har jo litt med tryggheten deres å gjøre.”*

Hattie (2009) påpekte gjennom sin studie at aldersblanding har liten betydning for læringsmiljøet, men Både Eva, Åge og Åse viser til positive erfaringer knyttet til dette, der Eva viser til at det var et ledd i det å bli bedre kjent på tvers av trinnene ved å delta i felles aktiviteter på skolen. Åse påpeker også at miljøet ble bedre etter innføringen av aldersblandede aktiviteter. Om dette har betydning vil nok være alt etter som, da mange kanskje kan føle at det også kan være skummelt å skulle være sammen med noen fra andre trinn, men sett ut fra Åses synspunkt har det vært slik at det har vært tryggere når de har blitt kjent med hverandre.

5.3 Tiltak for kollegamiljøet

Forskning utført av Roland og Ertesvåg (Roland, 2014) viser til at et godt kollegasamarbeid har positiv effekt på forebygging av mobbing i skolen. Gjennom teammøter og andre møter i kollegiet vil det være lettere å kunne avdekke hendelser knyttet til mobbing. Alle informantene oppfatter miljøet blant kollegiet som godt og mener at alle har samme mål når det kommer til det å ta vare på elevene. Åge forteller at de, hver uke, diskuterer det psykososiale miljøet på teammøter. Ved bekymringer kartlegger de sammen og forhører seg om noen har samme tanker knyttet til saken. Åge tilføyer også at læreryrket kan være isolert og at det å jobbe i team og bruke hverandre er en styrke. Det som virker å være av en mindre positiv faktor er det Åse forteller om, at team på ulike trinn kan få en oppfatning av å bli ”tre skoler i en”, noe som kan medføre at man opplever å gjøre ting ulikt mellom trinnene. Ina påpeker også at miljøet er bra, men som på alle arbeidsplasser er det kollegaer som går mer eller mindre godt sammen som kan komme i vanskelige situasjoner. *”Vi jobber ganske tett og i en travel jobb med mange oppgaver som henger over oss. Disse oppgavene føler vi ofte er uoverkommelig og det er en ”kamp” om ressursene som vi får for lite av. Da tenker jeg på ressursene elevene har krav på. Dette kan tære på miljøet mellom kollegaene innimellom.”* Man skal

ha forståelse for at man er ulik og at alle ikke kommer like godt overens, men som lærer i et team som jobber for elevenes psykososiale miljø, så må man være bevist sin rolle og gå foran som en god rollemodell for elevene.

Utdanningsdirektoratet viser til fem forhold som kjennetegner et godt læringsmiljø og listet under forholdet som omhandler god ledelse, organisasjon og kultur for læring på skolen står: *“Det er et positivt samarbeidsklima og gode relasjoner mellom de ansatte, og mellom ansatte og ledelsen”* (Udir, 2016). Med andre ord betyr dette at for at elevene skal kunne ha et best mulig psykososialt miljø tilrettelagt for god læring og trivsel må det være et godt og positivt samarbeid basert på gode relasjoner mellom de ansatte på skolen. Et godt kollegasamarbeid bidrar til å opprettholde forutsigbarhet og struktur i skolen. Kollegiet må være beviste på, og ha en felles visjon for hva som legges til rette for en god kultur og sammen utøve dette på korrekt måte. Om dette svikter, vil det være grunnlag for større grobunn for usikkerhet og proaktivt aggressive elever tar over mye av styringen gjennom blant annet mobbing av medelever (Roland et.al.2004 gjengitt i Roland, 2014). Eva sier at det er like viktig med trygghet for lærerne og at alle ønsker trygghet og forutsigbarhet. Både Eva og Åge påpeker viktigheten med trygghet og trivsel i kollegiet. Og om de voksne trives på jobb er det også større sjanse for at elevene trives.

Loise Doll & Dean Fink (1996) gjengitt i Imsen (2009), viser til noen trekk som viser til å ha en positiv tilnærming på en utviklende skole. I tillegg til blant annet et *felles mål, kollegialitet, kontinuerlig forbedring og åpenhet*, så blir det nevnt *godt humør*. Helle(2006) skriver at skolekulturen er det som sitter i veggene og Ola sier at de ansatte gir uttrykk for at det er en god stemning som sitter i veggene, noe som blir etterfulgt av Eva med: *“Kanskje er det ikke veggene, kanskje er det folket som fyller rommet.”* Som Roland (2014) skriver: *Det sosiale mønsteret mellom ansatte kan ha betydning for omfanget av mobbing mellom elevene*. Det er ikke fastslått at det med sikkerhet har betydning for det psykososiale miljøet blant elevene, men det *kan*, og det burde vel være nok til at man som kollega og samarbeidspartner skulle kunne fokusere på en hyggelig og god dag for de man omgås med. Lærere må gå foran som gode rollemodeller og eksempler når det kommer til det å vise medmenneskelighet, omsorg og kjærlighet for hverandre. De må vise at man inkluderer og bidrar til at alle skal kunne være en del av fellesskapet i skolen. Svarene informantene ga korresponderer med dette, det å ha trivselstiltak for kollegiet både med turer, små ting som julekalender og påskeegg og utenomjobb-relasjoner bidrar til å styrke kollegiet og relasjonene dem i mellom. Kommunikasjon og samtale i skolegården mellom skolens lærere og rektor vil vise elevene at lærerne samarbeider (Roland, 2014). Og gode relasjoner i kollegiet vil være synlig ovenfor elevene.

5.4 Relasjoner lærer – elev og skolekulturens betydning

Elever trenger at de voksne bryr seg og viser interesse for dem og er tilstede, elever trenger å bli hørt og bli hjulpet. Gode relasjoner gjør det enklere å kunne snakke sammen om vanskelige forhold (Roland, 2014). Av den grunn vil en elev som føler seg mobbet lettere kunne fortelle om dette om vedkommende har en voksenperson å relatere seg til i skolen. Alle barn fortjener en skolehverdag med glede og ikke frykt. Dette må vi sammen sørge for at kan oppnås. Skolene bør bygge opp en kultur der man tar vare på hverandre og beskytter hverandre. Rigby (2007) skriver at en god skole blant annet kjennetegnes ved at den erkjenner at skolen ikke er mobbefri og at det må jobbes aktivt for å forebygge. Åge forteller under spørsmål om skolemiljøet at: *"Jeg vil si at jeg føler miljøet er bra nå, men jeg kommer ikke til å si det til deg, at vi har ei mobbefri skole nei, for det har vi ikke."* Svaret korresponderer godt sett i lys av teorien om at en god skole erkjenner at den ikke er mobbefri. Alle informantene var helt klar i sin sak når det kom til at relasjoner har en utrolig stor betydning for å kunne forebygge mobbing. Som lærer må man finne det positive med hver enkelte elev og oppdage hva hver og en mestrer og bygge videre på dette. Dette vil kunne bidra til økt relasjonsskaping mellom lærer og elev, og eleven vil kunne oppleve mestring og motivasjon som igjen vil kunne bidra til en enklere skolehverdag. Ina påpekte dette med gode relasjoner og det å vise at de var genuint interessert i elevene.

En god skolekultur skapes ved en tydelig og god skoleledelse som fremmer og tydeliggjør skolens visjon, felles mål og skolens normer og verdier. I det forebyggende arbeidet mot mobbing krever skolekulturen stabilitet, tydelighet og forutsigbarhet. Stabilitet innebærer klare rutiner, godt sosialt samspill, at alle ansatte er opplyst om skolens sosiale læringsplan og håndtering av episoder av negativ karakter (NOU, 2015:2, (2015). Alle informantene viser til å ha kunnskap om skolens visjon om nulltoleranse for mobbing og begge skolene har signert et manifest mot mobbing og viser seg som tydelige voksne ved å ha t-skjorter med "antimobbe-budskap". Eva viser også til at den sosiale læreplanen tas opp jevnlig og Åse påpeker at mobbing tas opp på enhver elevsamtale.

Skolekulturen påvirker også lærerens samarbeid med hjemmet. Felles forståelse for felles visjon og en felles forståelse for at de har et ansvar i forhold til mobbing vil bidra til å forstå betydningen av et godt skole – hjem samarbeid. Ut ifra lovverket og læreplanen kan man, som nevnt tidligere, si at det ikke bare er de skolefaglige kunnskapene skolen skal bidra med, lærerne og skolen skal også bedrive oppdragelse med tanke på utvikling av det sosiale og personlige. Skole og hjem har altså en felles oppgave hva gjelder barnas utvikling og at de skal kunne bli ivaretatt på en best mulig måte (Nordahl, 2007). Informantene presiserer også viktigheten av skole – hjemssamarbeidet og Ola refererer til at tema knyttet til det psykososiale miljøet tas opp og diskuteres på hvert møte i tillegg til at lærere gir tilbakemeldinger om gode samarbeidsforhold mellom lærer og hjem. Åge påpeker derimot at de kan bli bedre på å opplyse foreldrene om mobbing og hvordan de kan jobbe mot dette.

Om skolene skal kunne sørge for elevenes rettigheter til et godt psykososialt miljø og en sosial forankring for trygghet og trivsel, må de forstå at et godt skole – hjemsamarbeid er et ultimatum sett i lys av Sandsleths (2007) og Sandsmarks (2012) teori om sammenhengen mellom mobbing og hjemmet og at forebyggingen først og fremst starter i oppdragelsen.

5.5 Metodekritikk

Jeg stiller med kritisk til metoden og mitt eget forskningsfelt med tanke på reliabiliteten fra informantene, det at lærerne kan føle at de må si "det riktige". At de leter etter det de tror jeg ønsker å høre og det som anses som "det rette". Men ut i fra at informantene ikke fikk vite spørsmålene på forhånd og ut fra enkeltes svar og uttrykk, velger jeg å likevel ha noe troverdighet til forskningens resultater og at de kan bidra til at både jeg, og forhåpentligvis lesere, kan få et reflektert innblikk i mobbingens forebyggende arbeid.

6.0 Konklusjon

Det at mobbing kan gi senskader kan man jo klart forstå da mobbing er traumatiske hendelser, og traumatiske hendelser glemmer man ikke. Det brenner seg fast og det er med på å forme deg videre i livet. Barn som blir mobbet har stor risiko for å få psykiske plager både i ung og voksen alder. Mobbing må stoppes. Men er det mulig? Vil det noen gang bli mulig å si at man har en mobbefri skole? En god skole kjennetegnes ved at den erkjenner at det finnes mobbing, men forebygging krever mye mindre enn faktiske mobbehendelser gjør. Som en konklusjon av problemstillingen *”På hvilken måte har skoler med høye mobbetall jobbet i kampen mot mobbing”* vil jeg påpeke i samråd med informantene, at elevundersøkelsene og målingene er en ferskvare som hele tiden må jobbes aktivt med, og selv om elevene svarer til et godt miljø, så må man ikke hvile på dette og la være å forebygge mobbing i skolen. Kampen mot mobbing er en kontinuerlig prosess.

Denne forskningen viser til at et fokus på felles aktiviteter og sosialt felleskap bidrar til å styrke samholdet og legge til rette for et godt samarbeid og vennsbygging mellom elevene. Trivselsprogrammet legger til rette for inkludering og respekt og dette har skolene hatt gode erfaringer med, i tillegg til aldersblandede aktiviteter, selv om Hattie (2009) viser til at det ikke har noen effekt. Gode rutiner og forutsigbarhet bidrar til å skape trygghet for elevene i tillegg til gode samarbeidsforhold både blant ansatte og i skole – hjemforholdet. Kontinuerlige gjentakelser og faste temaer om mobbing og det psykososiale miljøet på teammøter, elevmøter og foreldremøter viser til å ha hatt betydning for miljøet. Man må rett og slett sette mobbing på dagsorden og snakke om det.

Trivselstiltak i kollegiet vil også styrke miljøet i skolen. Man er veldig fokusert på at alle elevene skal bli sett og føle seg verdsatt, men man må ikke glemme kollegiet. Et smil i forbifarten, en hjelpende hånd og forståelse for hverandre bidrar til et bedre felleskap. Det vil bli lettere med åpenhet, det å ta opp ting med hverandre og hverdagen for lærerne vil også bli lettere med en god stemning blant de ansatte. Trivsel er tross alt en viktig faktor, ikke bare hos elevene. Går man ut av teamrommet eller pauserommet med et smil vil dette også bli med videre til klasserommet.

Om læreren fremstår som en positiv rollemodell og skaper gode relasjoner vil det fremme et godt skolemiljø og grobunn for trygghet og trivsel hos elevene. Man må vise at man bryr seg og er genuint interessert i hver enkelte elev og la elevene få føle seg verdsatt og sett. Barn er forskjellige og barn tolker forskjellig. Noen er robuste, noen er mindre robuste. Det er derfor viktig at elevene lærer seg å vise omtanke, omsorg, være imøtekommende, inkluderende, ha forståelse for at alle er ulike og ikke minst er det viktig at elevene har en lærer de kan stole på og føle seg trygge hos. En relasjon er ikke noe man kan ta på, men det er noe man kan føle på, og følelser er et sterkt virkemiddel når det kommer til trygghet og trivsel.

For å bekjempe mobbing er man nødt til å få de voksne til å forstå at man må tenke over hvilken innvirkning man har på barn. Vi er rollemodeller. Men vi trenger at skolen formidler denne kunnskapen til oss, og med det må man bygge opp tillitt for å skape gode relasjoner, ha rutiner og ikke minst, skape et godt samarbeid; både mellom skole og hjem og kollegaer. Foreldre må kjenne på at de er trygge på at skolen gjør alt de kan for å avdekke, forebygge og ta tak i hendelser som kan bryte med et miljø som skal fremme trivsel og læring. Temaet mobbing og elevenes psykososiale miljø bør være fast samtaleemne under samtaler med hjemmet. Mange foreldre er ikke klare over hvilken ressurs de er for barna deres og skolen når det kommer til trivsel.

Jobben mot mobbing, en kontinuerlig prosess uavhengig av gode eller dårlige målinger og skolen må legge til rette for at elevene skal være trygge og kjenne på å *høre til* (NOU, 2015:2). Man må ha en skoleutvikling i en lærende skole med forståelse for en felles visjon der man tar tak i hver enkelte episode der hvor elevene føler ting er ugreit. Ingen barn skal måtte tenke at det ikke hjelper å si ifra slik som Odin på 13 år gjorde (Gillerdalen, 2015).

*Toleranse er åpenhet for andres ytringer og væremåte
Inkludering er å skape rom for alle og sørge for at ingen føler seg utestengt
Aksept er respekt og forståelse for noe annerledes
Kjærlighet er sterke følelser som kan overvinne alt
Vennskap er toleranse, inkludering, aksept og kjærlighet
Mobbing er motpolen til alle begrepene, mobbing er alt annet enn godt
(Sandmark, 2012, s. 138)*

7.0 Litteraturliste

- Befring, Edvard. (2015). *Forskningsmetoder i utdanningsvitenskap*. Oslo: Cappelen Damm.
- Berg, Gunnar. (1999). *Skolekultur – nøkkelen til skolens utvikling*. Oslo: Ad Notam Gyldendal.
- Bø, Inge., & Helle, Lars. (2013). *Pedagogisk ordbok*. 3. utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Christoffersen, Line., & Johannsen, Asbjørn. (2012). *Forskningsmetode for lærerutdanningene*. (1. utg). Oslo: Abstrakt forlag AS.
- Drugli, May Britt. (2008). *Barn som vekker bekymring*. 2.utg. Oslo: Cappelen Damm.
- Gillerdalen, O. Katrine. (2015). *Odin – en mors kamp for sin sønn*. Trondheim: Cappelen Damm.
- Helle, Lars. (2006). *Rom for handling – organisasjonslæring i skolen*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Imsen, Gunn. (2009). *Lærerens verden – innføring i generell didaktikk*. (4. utg). Oslo: Universitetsforlaget.
- Kvale, S., & Brinkmann, S. (2012). *Det kvalitative forskningsintervju*. Oslo: Gyldendal akademisk.
- Lillejord, Sølvi., Ruud, Erik., Fischer-Griffiths., Børte, Kristin., & Haukaas, Asle. (2014). *Forhold ved skolen med betydning for mobbing*. Oslo: Kunnskapssenteret for utdanning, Norges forskningsråd.
- Moen, Erlend. (2014). *Slik stopper vi mobbing*. Oslo: Universitetsforlaget
- Nordahl, Thomas. (2007). *Hjem og skole – Hvordan skape et bedre samarbeid?* Oslo: Universitetsforlaget.
- NOU, 2015:2 (2015). *Å høre til – virkemidler for et trygt og psykososialt skolemiljø*. Oslo: Departementets sikkerhets- og serviceorganisasjon
- Ogden, Terje. (2012). *Sosial kompetanse og problematferd i skolen*. 2. utg. Oslo: Gyldendal Akademiske.

- Olsen, M.I., & Traavik, K.M. (2010). *Resiliens i skolen*. Bergen: Fagbokforlaget
- Olweus, D., (2000). *Mobning i skolen. Hva vi ved og hva vi kan gjøre*. København: Hans Reitzels Forlag.
- Oudmayer, Kristin. (2014). *Du er viktigere enn du tror – en håndbok om forebygging og håndtering av mobbing*. Oslo: Humanist forlag.
- Postholm, May Britt., & Jacobsen, Dag Ingvar. (2011). *Læreren med forskerblick – innføring i vitenskapelig metode for lærerstudenter*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Postholm, May Britt., Haug, Peder., Munthe, Elaine., & Krumsvik, J. Rune. (2015). *Lærere i skolen som organisasjon*. (1. utg. 2. opplag) Kristiansand: Høyskoleforlaget.
- Rigby, Ken. (2007). *Children and bullying. How parents and educators can reduce bullying at school*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Roland, Erling. (2014). *Mobbingens psykologi – Hva kan skolen gjøre?.* 2.utg. Oslo: Universitetsforlaget.
- Røkenes, Odd Harald., & Hanssen, Per-Halvard. (2012). *Bære eller bryte – kommunikasjon og relasjon i arbeid med mennesker*. 3. utg. Bergen: Fagbokforlaget.
- Sandsleth, Gudmund. (2007). *Mobbing – Forstå, bekjempe og forebygge*. Oslo: Gyldendal Akademisk
- Sandsmark, Jorun. (2012). *Voksne skaper vennskap – arbeid med inkluderende miljøer i skolen*. Oslo: Kommuneforlaget AS
- Skaalvik, M. Einar., & Skaalvik, Sidsel. (2013). *Skolen som læringsarena*. 2. utg. Oslo: Universitetsforlaget.

7.1 Elektroniske kilder

Opplæringsloven. §9a-3. Det psykososiale miljøet. Hentet 29.05.2016 fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Opplæringsloven §1-1. Formålet med opplæringa. Hentet 29.05.2016 fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Opplæringsloven §9a-1. Generelle krav. Hentet 29.05.2016 fra

<https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-61>

Regjeringen (2011). *Manifest mot mobbing (2011-2014)*. Hentet 17.04.2016 fra

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kd/vedlegg/grunnskole/manifest_mot_mobbing2011_2014_hefte_web.pdf

Regjeringen. *Prinsipper for opplæringen*. Hentet 17.04.2016 fra

<https://www.regjeringen.no/no/dokument/dep/kd/hoeringer/hoeringsdok/2006/horing-ny-del-ii-til-lareplanverket-for-3/id98452/>

Sinnets helse. *Mobbing av barn og unge (2007)*. Hentet 01.05.2016 fra

<http://www.sinneshelse.no/artikler/mobbing.htm>

Trivselsleder (2016). *Trivselsprogrammet*. Hentet 25.04.16 fra

<http://www.trivselsleder.no/no/HJEM/>

Utdanningsdirektoratet (¹2016). *Bedre læringsmiljø*. Hentet 18.05.16 fra

<http://www.udir.no/Laringsmiljo/Bedre-laringsmiljo/>

Utdanningsdirektoratet (³2016). *Bedre læringsmiljø*. Hentet 25.04.16 fra

<http://www.udir.no/Laringsmiljo/Bedre-laringsmiljo/Hjem-skole-samarbeid/Samarbeidet-mellom-hjem-og-skole/Betydningen-av-skolehjem-samarbeid/?read=1>

Utdanningsdirektoratet (2012). *Den generelle delen av læreplanen*. Hentet 29.04.2016 fra

http://www.udir.no/upload/larerplaner/generell_del/generell_del_lareplanen_bm.pdf

Utdanningsdirektoratet (2014). *Elevundersøkelse 2013 – Analyse av mobbing, krenkelse og arbeidsro.*

Hentet 19.04.2016 fra

<http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Rapporter/NTNU/Elevundersokelsen-2013---analyse-av-mobbing-krenkelser-og-arbeidsro-i-skolen/>

Utdanningsdirektoratet (⁴2016). *Et godt læringsmiljø og fem grunnleggende forhold.* Hentet

04.04.2016 fra

<http://www.udir.no/Laringsmiljo/Fem-grunnleggende-forhold/?depth=0&read=1>

Utdanningsdirektoratet (2016). *Elevundersøkelsen 2015 – Mobbing, krenkelser og arbeidsro.* Hentet

10.04.2016 fra

<http://www.udir.no/Tilstand/Forskning/Rapporter/NTNU/elevundersokelsen-2015/>

Utdanningsdirektoratet (²2016). *Materiell for bedre læringsmiljø.* Hentet 26.05.16 fra

http://www.udir.no/upload/Laringsmiljo/Materiell/Bedre_laringsmiljo_materiell.pdf

Utdanningsdirektoratet. *Sosial kompetanse.* Hentet 26.04.16 fra

<http://www.udir.no/Laringsmiljo/Bedre-laringsmiljo/Elevrelasjoner/Sosial-kompetanse/>

8.0 Vedlegg

8.1 Intervjuguide

Generell info: Temaet for oppgaven er mobbing. Oppgaven leveres 30. mai og det er frivillig og delta og du kan trekke deg når som helst. Intervjuet vil anonymiseres og all sensitiv data vil sørges for å anonymiseres i oppgaven. Når oppgaven er levert vil all informasjon vedrørende intervjuet slettes. Informanten vil få mulighet til å kunne se over notater og eventuelt kommentere eller rette på disse.

Tid: Max 45 minutter

Introduksjon

Hvor mange år har du jobbet som lærer/rektor og hvor mange år på denne skolen?

Hvilke erfaringer har du når det kommer til mobbing på denne skolen?

Skolen

1. Hvordan definerer du mobbing?
2. Hva vektlegges i forhold til å styrke skolemiljøet?
3. Hvilke tiltak er gjort med tanke på å styrke kollegamiljøet?
4. Hvordan jobber dere for å redusere mobbing i skolen?
5. Deltar dere i mobbeprogram, hvilke, eller har dere egne tiltak? Hva tenker du om disse?

Kollegiet

1. Hvordan oppfatter du miljøet blant kollegiet?
2. Hva legger kollegiet vekt på i jobben mot mobbing?
3. Hvilke innvirkninger/tiltak tenker du (personlig) er viktig for miljøet i skolen?
4. Hvordan opplever du samarbeidet om mobbing mellom kollegiet? Føler du alle kollegene har samme oppfatning om jobben mot mobbing?
5. På hvilken måte mener du relasjonen lærer – elev har å si for mobbing i skolen?

Eventuelle oppfølgingsspørsmål:

1. Hvilke endringer er gjort i forhold til tidligere? (før/etter utfordringer med miljøet)
2. Hva legges vekt på?
3. På hvilken måte kan du si at miljøet er bedret (om) ift tidligere?
4. Hvilke tiltak synes du virker forebyggende og hva virker mindre bra?

8.2 Samtykkeerklæring

SAMTYKKE TIL BRUK AV PROSJEKT, KANDIDAT-, BACHELOR- OG MASTEROPPGAVER

Forfatter(e):   **Therese Rein**

Norsk tittel: Forebygging av mobbing – det kontinuerlige arbeidet

Engelsk tittel: Preventing bullying – the continuous efforts

Studieprogram: Grunnskolelærerutdanningen 5-10 trinn

Emnekode og navn: GLU360 Pedagogikk og elevkunnskap 4, Bacheloroppgave

Vi/jeg samtykker i at oppgaven kan publiseres på internett i fulltekst i Brage, Nords' åpne arkiv

Vår/min oppgave inneholder taushetsbelagte opplysninger og må derfor ikke gjøres tilgjengelig for andre

Kan frigis fra: ___30.05.2016___

Dato: 30.05.2016

_____ Therese Rein _____ underskrift	_____ _____ underskrift
_____ _____ underskrift	_____ _____ underskrift

2 OPPGAVE

Opplasting av samtykkeskjema

Opplasting samtykkeskjema

Last opp pdf.-filen her. Maks én fil.

BESVARELSE

Ingen fil er lastet opp